⊙ t' begin van desen brief is f. 3. verso.

C. B. D.

Epistola XXXIII.

D. NN. IOHANNES COCCEJUS.

De Judaeorum receptione

Thematis quaestionis sensum cogitaturum convenit ante omnia considerare. Is est: De eorum, qui nati sunt Juda et Israële, et [illegible] se legem Mosis tam pleni profitentur, et prophetas, ceremoniasque legis et observant, et Christum verò non agnoscunt, toleratione, cohabitatione, conversatione et commercio.

Discepta tria in limine habet expendenda:

1. Quibus Judaei olim sub V. T. potuerint cohabitare.
2. Annon ex diversitate Ecclesiae N. T. nascatur et in hoc aliqua diversitas?
3. An utile sit Judaeis et Christianis, cos sibi invicem cohabitare?

Prima quaestio his assertionibus absolvitur.

1. Judaei etiam stante ~~templo~~ republica in mediis idololatris poterant habitare. ~~D[illegible]~~
2. Inter Judaeos in terra Canaan non poterant habitare qui idololatriam publicè exercerent. Deut. 12:3. Perdetis nomen illorum e loco illo. Exod. 23. 33. [illegible] quo modo;
3. Poterant tamen incircumcisi et ad ipsorum leges et ceremonias ~~[illegible]~~ alieni; dummodo nullum nisi verum Deum profiterentur, et Sabbathum etiam observarent. ~~[illegible]~~ Et His, ut plerisque Judaeorum, non magna admodum fuit Messiae notitia et caeterorum fidei capitum.

pq ad terram Canaan et templum adstricti

Et die Expiationis ab opere cessarent: Sanguinem non comederent; incestu se non contaminarent. vid. Ab. Esr. Exod. 20. ad 4. praecept. Et in Mechilta par. 7.

Altera quaestio sic decidenda est:

1. In Veteri Testamento ipsa terra Canaan erat typus regni Dei spiritualis, et erat tota terra Ecclesia: itaut ~~cultus externus~~ externa hierarchia et magna pars etiam politici regiminis ejus finibus ~~addicta~~ astricta fuerit.
2. In novo Testamento Ecclesia secularem potestatem non habet, neque ea finibus ullis inclusa est, neque ulli fines ipsi a Deo assignati. Quo videtur pertinere, quod Christus ait: Non oro ut eos tollas è mundo, sed ut eos ab impio conserves. Non igitur fideles à caeterorum multitudine vult separari.
3. Ecclesia tamen secernit à se eos, τοὺς ἀδελφοὺς ὀνομαζομένους, qui indignè vivit sua vocatione. 1. Cor. 5. 11.
4. Christianus verò ~~[illegible]~~ magistratus curat, ne quid impunè contra Decalogum factis committatur: scandala prohibet: infirmos et errantes, citra violationem conscientiae ipsorum, ad viam omnimodis, etiam externis, et coactivis, reducit.

~~Tertia quaestio~~

De Tertia quaestione ~~[illegible]~~ sic sentio:

1. Utilem esse cohabitationem Christiano,
   1. ut usurpans imaginem τῆς ἀποτομῆς et irae divinae in Judaeis, discat, dum Hodie est, non obdurare cor suum [illegible] et Deo pro vocatione sua eo majores gratias agere: [illegible]
   2. ut illos habeat, quos ἀποδείξει convincat et vitae probitate convertat.
   3. quia Judaei sunt Christianorum capsarii, et interpretes

A. I. 28.

[illegible] pagina 640

dicebat [illegible] gerhassa, Vidal

Jud. in [illegible] ger

Maccot 1. [illegible] §. III. 10.

[illegible] c. 1. §. X. not. 28. XIV. Sanhedr. 1. n. 2. et [illegible] c. 1. §. 3. 10.

[illegible] 17. 15.

et bonas leges

admirari laudare dominationem divinae.

ejus linguae, in qua prisca Dei eloquia edita sunt. quod magnum ad bene sciendum et stabilimentum fidei atque propagationem regni Dei momentum habet.

~~Quia a Judaeis ex~~ Christianorum consuetudine ~~magna~~ utilitassima esse +, dubitari non potest. nisi ~~eos fiunt~~ mores tolerentur inter sic Christianos ~~falso dictorum Christianorum~~ F, ~~et~~ metuenda potius sit illorum obstinatio, quam speranda conversio. Hic v. Christianis cogitandum esset: Vae illi, per quem venit scandalum. ~~Deinceps~~ ita potest quaeri.

Judaeis

+ imo et necessariam,

F quos si videant

Quibus expressis

1. An Judaei possint ex eo loco ejici, ubi vel ~~cum~~ expressa vel tacita consensione habitant? R. Non ob eam solam causam, quod Judaei sunt. (Si tamen quid contra leges bonas, quamvis non suas, contumaciter peccent, aut conveniat, ut jubente magistratu excedant, isque magnam causam id jubendi habeat, possit hoc fieri.) Consentiunt hic leges politicae et ecclesiasticae. Maxima ratio est, quia nusquam praeceptum est fidelibus, ut infidelibus F vim afferant, aut eos puniant, vel in exilium agant religionis causa. Hoc amplius patebit ex dicendis.

F nec idololatris quieti agentibus

II. An magistratus eos possit recipere? Affirmo. Nam et ratio proba non est in contrarium. Si enim ulla esset, esset vel incredulitas vel pertinacia eorum. Atqui ob illam non sunt excludendi, quia

1. nihil amplius circa hanc praeceptum est gentibus, quam: μὴ ὑψηλοφρόνει, ἀλλὰ φοβοῦ. F ~~Item ut dicant Judaeis~~ et: noli gloriari adversus ramos. F
2. licet sint ἐχθροὶ κατὰ τὸ εὐαγγέλιον, sunt tamen δι' ὑμᾶς; et ἀγαπητοὶ διὰ τοὺς πατέρας.
3. quia ipsa causa effectiva est misericordiae, non odii.
4. quia et nos olim fuimus alieni a Deo: et nunc sunt multi revera et vita sic ostendentes infideles, item qui Christum verbis et factis blasphemant, qui majori jure sunt exterminandi. S. ~~Ali~~ In aliis n. sufficit F esse fideles non positiva fide, sed negatione falsae religionis et cultus alius Dei.
5. Christus discipulis dicebat: Nescitis cujus spiritus filii sitis. F Et huc quoque pertinet.
6. Incredulitati non vis et exclusio atque aversio sed mansuetudo et familiaritas medetur.

F Rō. 11. 20.

F ib. v. 18.

F ibid. 28.

S. F ut tolerentur

+ et apostoli atheismi.

F Luc. 9. 55.

Neque ob pertinaciam: 1. Quia etiamsi obstinatio ipsorum sit a pravitate ipsorum, ~~ultima~~ pendet tamen a Dei judicio, qui ~~nisi~~ solus eorum corda emollire potest: et a nostra ignavia. Prioribus seculis, quum major

in Christianismo esset fervor pietatis, frequentiores erant Judæorum conversiones, quod testatur Bernh. epist. 322.

~~At nos scandala illis~~ opponimus, tantum abest ut eos ~~ædificemus~~. Apostolus a. prædicit: πώρωσις γέγονεν

Ro. 11. 25. ἄχρις οὗ τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέλθῃ.† Ergo εἰσελθέτω τὸ πλήρωμα ἡμῶν. i. e. sincerè et integro

† atque copiose corde† ingrediamur ad Deum: habebimus eos sequaces.

† ibid. 2. πώρωσις illa est tantum ἀπὸ μέρους† ita ut de hoc et de illo sperare debeamus, eos posse converti.

* ib. v. 24. Nam si tu ex oleastro insertus es olivæ, quanto magis naturales rami.*

3. Pertinacia potius est apud illos negligentia, quam contradictio. Nam plerisque ipsorum Evangelium non, ut decet, notificatum est. Imo est apud nos pertinacia, nam erga eos negligentes.

III. An magistratus eos possit non recipere? Etiam, ob magnam ipsorum et notoriam pertinaciam et affectatione ignorantiæ contumacem: blasphemias: scandala: pacem civitatis retinendam: ipsorum avaritiam et insolitam pravitatem. Hoc tamen non obtinet in omnibus personis, neque in omnibus magistratibus. Ubi n. speraturus eos probe victuros, non neglecturos media agnoscendæ veritatis: magistratus etiam illos coercere potest et continere, ista cautio locum non habet.

IV. An ergo teneantur eos magistratus admittere? Sane, cæteris paribus. Rationes sunt

1. quia id exigit συμπάθεια et miseratio humanitatis.
2. præceptum generale charitatis, ne afflictis addatur afflictio, et, quod ~~tibi vis fieri, alteri feceris~~. facite illis similiter. (ƒ vobis vultis facere homines,)
3. gratitudo† debita genti, unde Patres, unde Christus, quorum fœdus, quorum promissiones, à quibus Evangelium, et sacri libri. († et respectus)
4. Quia debemus ~~nos conformes~~ servire divinæ providentiæ, quæ hunc populum, inter mille ærumnas, tamen conservatum voluit sine confusione aliarum gentium, ut in illo singularia exstarent divinæ miserationis et excandescentiæ exempla. (in constitutui. ... 3. 16.)
5. Modestia id exigit, commendata ab Apostolo Paulo, ut modo allegavimus.
6. Certitudo voluntatis divinæ, quæ eos vult inter gentes esse dispersos. Confer. Deut. 29. 1. 2. 3. 4. 5 (non funditus exstirpari Es. 65. 8.)
7. et ejus, qua vult eos per gentes ad agnoscendum servatorem suum reduci. arg. Rom. 11: 14. et Deut. 32.
8. Ex diligentia et studium, quæ à nobis requiritur ad lucrifaciendos alios Christo. Praeluceat nobis exemplum (à Apostolus, qui factus est Judæis ut Judæus, majoribus similis. 1. Cor. 9: 20. 21.)
9. Miseratio ipsorum, ne repulsi à nobis in laqueos Satanæ magis ac magis se induant, in infidelitate firmentur, et ad Turcas se co[...]

V. Qua cum cautione sint recipiendi? R. Cautio est adhibenda circa personas, ut bonum habeant testimonium ~~ab exteris~~ à Christianis vitæ dextere et innocenter gestæ, † itemque apparentiam docilitatis sine arrogantia contemtu medioque agnoscendæ veritatis. Deinde circa numerum, ne nimis multi recipiantur, et plures, quàm contineri in officio possint. Tertiò in conditionibus recipiendi, ut certis legibus astringantur quæ erunt partim

† et honestè negotiosi:

Ecclesiasticæ, ut

1. Ne Christum blasphement.
2. Ne contra Christianos orent, neque eos detestentur.
3. Publicè non legant nisi biblia ~~sacra~~ veteris testamenti ~~et tam prophetas quam textus~~
4. Adeant conciones, non defugiant colloquia piorum et doctorum virorum (quos tamen multa et prudentia et scientia valere necesse est) interrogati, nulla suæ religionis partem occultent: librorumque suorum faciant copiam: Diebus Dominicis profanum opus non faciant ~~et~~ nec Synagogas suas adeant: ‡ et ~~nuptiis~~ coetibus, nuptiis ajore Christianorum
5. Repudiis et polygamia non utantur.
6. Qui eorum medicinam faciunt, amuletis et incantationibus non utantur nec animosque ægrotorum nulla superstitione imbuant. ‡

Politicæ,

1. Secreto, si videantur, sint ~~habitu~~, loco, cœmiterio etc.
2. ni ~~per~~ arbitrio lites componant, nostro utantur foro et legibus.
3. Interdicantur illis usuræ, quas nec ipsorum Canones probant; et suspectæ negociationes, qualis est res monetaria.
4. Res furto sublatas et quæ speciem earum habent, ~~emant~~ aut ~~vendant~~ habeant venales. Liceat his aliud ....
5. Servitio non utantur Christiano. Liberi ipsorum ....
6. ~~Liberos~~ ad scholas ~~mittant~~ habeant, in liberalium artium disciplinis ea causa. inprimis linguam vernaculam et scripturam atque etiam Latinam.
7. Bonum etiam esset præfectos illis dari, certa quibus, qui ad obligandos Christianos valere debeant, perugi necesse sit. etc.

Hæc omnia conscientia eorum non gravant.

VI. Nuncupatio fol. 641.

‡ Denique non faciles sint arbitris & ad quos in dignos admittantur & nisi probè examinati et jurati.

‡ Ensis quid illos & cœtibus nuo arrogat.

‡‡ Et quidem in eo tantum satisfaciet, sed et veram nostro aut alio cognito sermone. Et postea ipsis concedat ut ad eum ... quiri ... Christianis revidetur.

VI. An magistratus Christianus pecunia accipere debeat ~~pro~~ pro eorum receptione? R. Omninò, servato tamen modo et proportione, † hoc usque ~~tantum~~, ut ne sint meliore conditione, quam ‡ incolæ Christiani. Liberat si vero Christiani magistratus à δυσφημίας suspicione. ~~Hæc~~ ~~nec quicquam est, quod ipsis nos possit magis invisos reddere~~, quod ... eo est magnum scandalum, & nos de αὐτοῦ ... suspectos.

+ At procedi postea saltem hucusque

‡ Cives et

VII. An Synagoga ipsis concedenda? Etiam.
Multo enim melius esse video, ipsis esse Synagogas, quam non esse.

1. quia nihilominus conventus agitabunt.
2. quia in publico sunt ἐλεγκτότεροι. #
3. quia lectio et auditio Sacrorum librorum corrigit aliquid semper pravae opinionis et moris.
4. quia, licet minori scientia, eundem nobiscum Deum adorant. F
5. quia et veteres leges Imperatorum et Ecclesiae eas ipsis concedunt. nisi quod novas prohibeant aedificari. quod quam habeat rationem, equidem non video. ###

[margin: # meliusque adiri et observari possunt: quod etiam à piis et doctis ad id peculiariter constitutis fieri debet.]

F et ~~ejus verbum est, que~~ eodem nobiscum fidei principio utuntur: ut possint aliquo modo dici fideles. neque sunt proprie dicti haeretici. Neque hoc etiam de majoribus ipsorum, qui Christum morti tradiderunt, et Apostolos persecuti sunt, satis commode dici potest; (qui non possunt dici à constituta Ecclesia, malitioso schismate facto, discessisse:) multo minus de eorum posteris, qui extra Ecclesiam nati et educati sunt. Deque non sequitur, si Judaeis Synagogae sint concedendae, quibusvis haereticis publica exercitia religionis sua debere concedi. Nam qui Ecclesiam de rebus confessis aut frivolis turbat praefracte et malitiose, ~~cum~~ ita ut ~~nullis rationibus utens~~ nullas etiam admittat, sed dissentientes modeste sentientes tyrannice et arroganter damnet, eum non tantum Ecclesia ex sinu suo ejicere debet, sed etiam magistratus, ut hostem boni ordinis, à se procul amandare. Praeceptum enim Apostoli est: Haereticum post unam atque alteram ~~dev~~ admonitionem devita. Est igitur haereticus qui una et altera admonitione ad sanam mentem reduci debet. Et est devitandus [illegible] quod etiam ut fiat [illegible] ejectione ipsius à magistratu procurari [illegible]

utroque

[margin: excludo Saduceos,]

[margin: Omnino + Christiana aut dogma aliquod catholicum compertum antea et confessum veritatis abnegasse, [illegible] visitatione ~~sua~~ sua et dominum gloriae agnoverint ~~#~~ non sine malitia, et humana commenta divinis praeceptis praeferunt]

[margin: F et factiones atque odia ~~diss~~ disseminet, civium suorum consortio]

[margin: ad]

[margin: [illegible], ita ab incautis,]

Mihi ~~quidem~~ istæ leges ita intelligendæ videt[ur]; sunt ut Judæi in iis locis, ubi jã recepti sunt, concessis beneficiis, ideoq[ue] Synagogarum numero et amplitudine jubeantur ~~debere~~ esse contentos. Sed inde nõ sequit[ur]; ubi primum recipiunt[ur], nullas illis concedendas esse.

Constitutiones enim eos in iis solum sine molestia esse volunt, per quæ cultus inquinari videt[ur].
l. 15. §. 6. ff. de expens. tutor.
Confer l. 3. §. ult. ff. de devotionib.

In legibus Judæis præscribendis quærimus
1. Ne quid, quod nostram gravet conscientiam, illis permittamus.
2. Ne quid illis permittamus, quod ipsos in errore retineat; ~~et sunt~~ ideo vero principio fidei assuefaciendi, et docendi sunt, omnem eorum rempublicam jam penitus esse sublatam.
3. Ne quid omittamus, quo ad veritatis agnitionem perducant[ur].

~~[illegible]~~

Magnifice et Amplissime domine Consul.

De satis gravi quæstione mentem aperire meam quam juberet postulatio vestra, vetaret meæ tenuitatis conscientia, vestra ~~p tua~~ aut satis authoritati, ~~obsequendum ratus sum~~ quod [illegible] fit fretus vestra æquanimitate, ~~qua~~ ut quicquid id erit, boni consulat, et ~~si ubi~~ tum errantem ~~sum fit~~ humaniter in viam ~~me~~ reducat. Rem igit[ur] † prudentia, ut | cum bono Deo aggrediamur.

† At pro[...] potest sal[...] Sue usq[ue]

~~Referatur ad Annum 1636.~~

[...]endal